

EKONOMİ POLİTİK

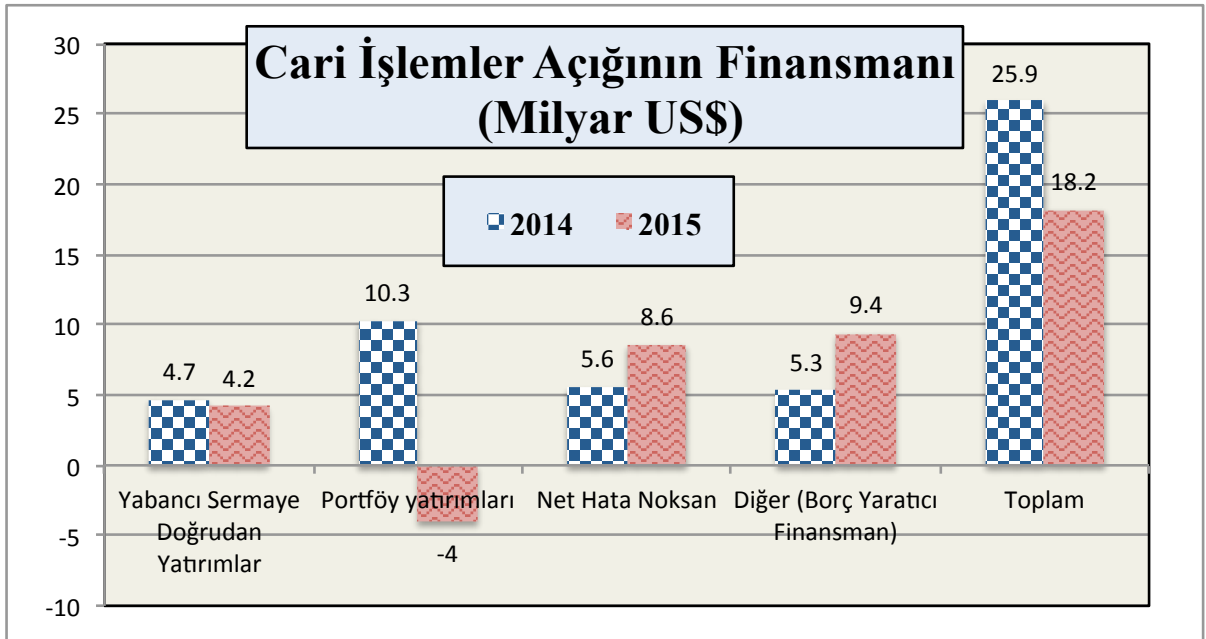
Erinç Yeldan, 2 Eylül 2015

Ulusal Ekonomide Derinleşen Kırılganlıklar

Siyasi belirsizlik ulusal ekonominin var olan kırılganlıklarını giderek şiddetlendirmekte. Bu olgu artık kaçınılmaz bir gerçek olarak hemen herkes tarafından kabullenilmiş durumda. Türkiye'nin özellikle 2006 sonrası belirginleşen kırılganlıkları, 2015'in sertleşen koşulları altında döviz krizi, durgunluk ve yükselen işsizlik olarak kendini gösteriyor.

Bu yazımızda ulusal ekonomide kaygı verici boyuttaki iki kırılganlık unsuruna değineceğiz. Birincisi, artık "kanıksadığımız" dış açık (cari işlemler açığı). Cari işlemler, ulusal ekonominin reel faaliyetlerinde (üretim, tüketim, yatırım) dış dünyayla olan döviz dengesini veriyor; ve tanım gereği ulusal tasarruflar ve yatırımlar arasındaki farka eşit. Türkiye'de 2000 sonrasında GSYH'ye oran olarak yatırımlar kabaca aynı düzeyde kalırken, tasarrufların çökmesi (ya da diğer bir deyişle tüketim harcamalarının patlaması) sonucu cari işlemler açığı hızla yükseldi ve ulusal gelirin yaklaşık yüzde 6'sı düzeyinde istikrar kazandı.

Ancak sorun, sadece açığın büyüklüğü ile sınırlı değil; sorunun özü cari işlemler açığının finansmanındaki risk ve tehditlerde yatıyor. Türkiye 2015'in ilk beş ayında toplam 18 milyar dolar açık vermiş durumda. Bu rakam 2014'ün 26 milyarlık açığına görece bir iyileşme olarak algılanabilir. Ancak, 18 milyar dolarlık açığın finansman biçimlerine baktığımızda 8.6 milyarlık payının kayıt dışı sermaye girişleri (**Korkut Boratav** hocanın tanımlamasıyla *yerli sıcak para* olarak nitelendirilebilir); diğer yarısının ise borç yaratıcı kalemler aracılığıyla finanse edildiği gözükmemekte. Bu dönemde yurt dışına çıkan 4 milyar dolarlık portföy yatırımları (sıcak para hareketlerinin bir unsuru) hemen hemen aynı miktarda doğrudan yabancı sermaye girişleri ile dengelenmiş. Özet olarak cari açığı finans eden kalemler daha yoğun borçlanma ve kayıt dışı sermaye hareketleri olarak gözüküyor. Her iki kaynak da "sürdürülebilir", ya da "güvenilir" değil. Aşağıdaki grafikte bu veriler özetlenmekte.

Üzerinde durmamız gereken ikinci bir kırılma ögesi ise şirketlerin döviz açık pozisyonları; yani şirketlerin döviz cinsinden varlıkları ile yükümlülükleri arasındaki fark. Bu fark özellikle 2008 krizinden bu yana hızla yükselme eğiliminde. TC Merkez Bankası verilerine göre 2015 Mayıs ayı itibarıyla şirketler kesiminin net döviz açıkları 179 milyar dolar düzeyinde ve GSYH'nin yüzde 22'sine ulaşıyor. Bu rakam 2008'de 71 milyar dolar ve GSYH'nin yüzde 10'u civarında idi.

Şirketler Açık Pozisyonu			
	2008	2014	2015-Mayıs
Net Döviz Açık Pozisyonu (Milyar US\$)	-71	-185	-179
Net Açık Pozisyon / GSYH (%)	-10%	-23%	-22%

Türk Lirasının dövizler karşısında değer kaybı şirketlerin açıklarını derinleştiriyor; yatırım ve istihdam kararlarını daraltıyor ve ekonomideki durgunluğu şiddetlendiriyor. Türkiye 2015'i kayıp yıl olarak yaşamak üzere.

Sahi bir de "2023 Hedefleri" diye bir iyi niyet tasarımı vardı.